

Калашник Анастасія,
*старший викладач кафедри психології
навчально-наукового інституту права та психології,
Національна академія внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО НАДАННЯ ПЕРШОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ

Питання надання першої психологічної допомоги особам, які пережили психічну травматизацію та перебувають у гострих стресових станах, набуває особливої актуальності в умовах російської агресії. Зважаючи на те, що натеper в Україні не залишилося безпечних місць, а сигнали повітряної тривоги лунають щогодини, спроможність працівників поліції забезпечувати такий супровід набуває критично важливого значення.

Перша психологічна допомога – це комплекс заходів, спрямованих на підтримку людини чи групи людей, що перебувають у стресовому стані, виникнення якого зумовлене впливом кризових подій.

Відповідними навичками повинні володіти не лише психологи, а й інші представники професій системи «людина-людина», зокрема працівники поліції. Для правоохоронців ці компетенції мають особливе значення, оскільки саме поліцейські першими прибувають на місце події, беруть участь у забезпеченні публічного порядку, проводять опитування свідків та потерпілих. У своїй діяльності працівники правоохоронних органів мають керуватися не лише законодавчими, а й етичними нормами, будуючи відносини з громадянами на засадах толерантності та гуманізму. Беручи до уваги викладене, слід вважати, що готовність до надання першої психологічної допомоги потерпілим є ключовим аспектом загальної готовності поліцейських до професійної діяльності.

Г. Мухіна аналізує структуру зазначеного феномена з позиції особистісного підходу, виділяючи такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний та емоційно-вольовий [1]. Ми поділяємо думку авторки щодо того, що зазначене явище повторює структуру психологічної готовності загалом. Спираючись на аналіз джерельної бази [2, 3, 4], ми визначили теоретичну модель, на основі якої будемо розглядати готовність до надання першої психологічної допомоги працівниками поліції. Зазначена модель включає такі складові:

мотиваційно-ціннісну, що ґрунтується на поєднанні професійних мотивів та ціннісних орієнтацій. Найважливішими в системі професійних мотивів вважаємо: альтруїстичні, які розкриваються через бажання надавати безкорисливу допомогу, усвідомлення професійного обов'язку як служіння та захисту громадян, прагнення до самоствердження у професійній діяльності;

когнітивно-орієнтаційну, що визначає рівень знань працівників поліції щодо механізмів розвитку стресу, особливостей психічних станів постраждалих, а також алгоритмів, відповідно до яких повинні надаватися психологічна допомога та підтримка. Ця складова охоплює фахові знання, які правоохоронці

отримують ще на етапі професійної підготовки шляхом опанування навчальних дисциплін психологічного циклу; інформаційно-аналітичні вміння, зокрема орієнтування в ситуації, прогнозування, диференціацію психічних станів тощо; методологічну грамотність, що ґрунтується на знанні етичних стандартів та постійній самоосвіті;

регуляційну складову, яка покликана контролювати емоційний стан та поведінку працівника під час надання першої психологічної допомоги. Сюди відносимо емоційну стабільність та витримку поліцейського, його здатність протистояти впливу чужого горя, не піддаватися істеричним настроям чи паніці. Окрім зазначеного, поліцейські повинні володіти техніками самопомоги (використовувати вправи на регуляцію дихання, м'язову релаксацію, когнітивне переключення та ін.). Не менш важливим є вольовий контроль, що виявляється в рішучості, ініціативності, наполегливості, вмінні концентруватися. До структури цієї складової входить також адаптивна поведінка;

рефлексивно-оціночну складову, що полягає у здатності поліцейського до аналізу власних дій, усвідомлення особистого стану до, під час та після надання допомоги, а також у вмінні адекватно оцінити ефективність застосованих методів. Вона охоплює професійну рефлексію, оцінку діяльності та постситуаційний аналіз, який може бути реалізований у вигляді дебрифінгу;

особистісно-ціннісну підсистему, яка є ядром психологічної готовності до надання першої психологічної допомоги, оскільки інтегрує всі її структурні компоненти. Даний рівень охоплює професійно значущі якості особистості, серед яких для працівників поліції пріоритетними є емпатія, гуманізм та толерантність. Не менш важливими є такі ціннісні орієнтири як віра у професійні ідеали, справедливість. Також до цієї підсистеми належать резильєнтність, оптимізм, гнучкість поведінки.

Таким чином, стану психологічної готовності поліцейських до надання першої психологічної допомоги досягають шляхом складного та багатогранного процесу, кожен із компонентів якого має критично важливе значення для ефективної взаємодії правоохоронців із постраждалими.

Для вдосконалення професійної підготовки особового складу за цим напрямом варто виділити такі рекомендації:

посилення практичної спрямованості навчання шляхом збільшення кількості психологічних дисциплін для курсантів, незалежно від спеціальності. А також активне використання тренінгів, аналізу кейсів, рольових ігор, моделювання кризових ситуацій;

інтеграція алгоритмів першої психологічної допомоги у професійні стандарти та службові протоколи;

розвиток навичок психологічної гігієни для запобігання професійному вигоранню та вторинній травматизації працівників поліції;

етичне виховання поліцейських, розвиток таких якостей як емпатія та повага до людської гідності.

Перспективою подальших напрацювань стануть розробка та апробація опитувальника, спрямованого на визначення особливостей психологічної готовності працівників поліції до надання першої психологічної допомоги

громадянам, які постраждали внаслідок травматичних впливів.

Список використаних джерел:

1. Мухіна Г. В. Психологічна готовність поліцейських надавати першу психологічну допомогу. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 1 (5). С. 108–111.
2. Бахтов А. Г. Зміст і структура поняття психологічної готовності особистості до професійної діяльності. *Юридична психологія*. 2018. № 1 (22). С. 76–85.
3. Барко В. В., Барко В. І., Мойсєєва О. Є. Визначення ступеня психологічної готовності поліцейських до професійної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. Вип. 4 (68). С. 16–28.
4. Козира П., Васюк С. Особливості вивчення психологічної готовності поліцейського до професійної діяльності. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. Вип. 5. С. 24–30.